

Kommunal- og regionaldepartementet
Pb 8112 Dep
0032 OSLO

(Referanse må oppgis)
Vår referanse: 08/01662-3
Arkivkode: 010
Saksbehandler: Morten Strand
Deres referanse:
Dato: 16.10.2008

Høring - Høringsnotat om endringer i vallova og kommunelova

Det vises til høringsnotat om endringer i valgloven og kommuneloven datert 27. juni 2008.

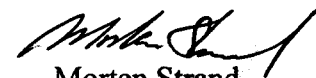
KS hovedstyre har fattet følgende enstemmige vedtak den 14. oktober 2008.

1. **KS mener at eksisterende ordninger knyttet til forhåndstemmegivning fungerer godt. KS anbefaler derfor ikke å tilrettelegge for en ytterligere ordning - "tidligstemmegivning".**
2. **KS støtter departementet syn på å utvide maksimal åpningstid til kl 21.00 på valgdagen.**
3. **KS er uenig i at 1/3 av kommunestyrets medlemmer kan overstyre flertallets vedtak om åpningstid på valgdagen og om søndagsvalg.**
4. **KS har ingen innvendinger mot innføring av gebyr for lovbrudd i forbindelse med offentliggjøring av prognoser på grunnlag av valgdagsundersøkelser og resultat før stenging av valglokaler.**
5. **KS har ingen innvendinger mot at det innføres en hjemmel for valgobservasjon.**
6. **KS har ingen innvendinger mot at det innføres en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokal folkeavstemning og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger.**

Vedlagt føler bakgrunnen for saken og begrunnelsen for vedtaket i hovedstyret.

May-Britt Nordli
Direktør

1 Vedlegg

Morten Strand
Spesialrådgiver

Vedlegg

2. Bakgrunn for saken. Saksopplysninger

2.1 Problemstillingen.

De konkrete lovendringer det fremmes forslag om er følgende:

1. innføring av en ordning med "tidligstemmegivning" (fra 1. juli og frem til ordinær forhåndstemmegivning tar til 10. august)
2. utvidelse av maksimal åpningstid fra kl. 20.00 til kl. 21.00 - samt at et mindretall på 1/3 av kommunestyrets medlemmer skal kunne vedta at valglokalene skal holde lenger oppe enn det valgstyret har vedtatt
3. et mindretall på 1/3 av kommunestyrets medlemmer skal kunne vedta at det skal avholdes valgting også på søndag
4. innføring av gebyr for lovbrudd i følge med offentliggjøring av prognoser på grunnlag av valgdagsundersøkelser og resultat før stenging av valglokaler
5. innføring av en hjemmel for valgobservasjon
6. innføring av en prinsippbestemmelse i kommuneloven om rådgivende lokal folkeavstemning og hjemmel for innsamling av data om slike folkeavstemninger

Nedenfor vil det gis en nærmere redegjørelse/vurdering av de foreslåtte endringene.

Vedr. nr 1

Den ordinære forhåndstemmegivningen innenriks starter 10. august. Utenriks, på Svalbard og Jan Mayen starter forhåndstemmegivningen 1. juli. I tillegg kan en velger som oppholder seg utenlands - og som ikke har mulighet til å oppsøke en stemmemottaker - benytte seg av brevpost uten at en stemmemottaker er til stede når velgeren stemmer.

Departementet forslår nå å tilrettelegge for "tidligstemmegivning" innenriks i perioden 1. juli til og med 9. august. Bakgrunnen for dette er at departementet ønsker å ta hensyn til de velgerne som ikke har anledning til å benytte tilbudene som er nevnt ovenfor. Departementet erfarer at det kan være snakk om fiskere og personer i utenriksfart som er på sjøen i lengre perioder slik at de ikke gis mulighet til å benytte de ordinære tilbudene. I tillegg har utenlandsstudenter ytret ønske om få stemme tidligere enn 10. august.

KS vil peke på at det å tilrettelegge for "tidligstemmegivning" fra 1. juli vil medføre enkelte praktiske utfordringer/problemer. I og med skjæringsdatoen er 30. juni - vil et oppdatert elektronisk manntall ikke være klart til 1. juli. Manntallet fra Skattedirektoratet har tradisjonelt ikke blitt lagt frem før 10. juli. Videre vil produksjon av stemmesedler måtte

starte mye tidligere - noe som også kan være problematisk. I forbindelse med stemmegivning utenom valgtinget skal det brukes valgkort. Skal "tidligstemmegivning" starte 1. juli - vil det ikke være mulig å få produsert valgkort - med mindre skjæringsdatoen settes tilbake i tid. Dette vil igjen få den konsekvens at de velgerne som da flytter til en ny kommune i perioden før 1. juli - nå blir tvunget til å avgi stemme i den kommunen de flyttet fra. Avgis det stemme i ny kommune (det vil si feil kommune) - vil stemmen bli forkastet. Videre må det etableres et mottak - hvor velgeren skal kunne henvende seg. Dette mottaket må da være operativt i den perioden hvor ferieavviklingen i all hovedsak avvikles.

Selv om departementet poengterer at tilbudet skal komme de velgerne som elles ikke ville fått mulighet til å stemme - mener KS det er grunn til å tro at også andre velgere vil benytte seg av muligheten - og reelt sett oppfatter dette som en utvidelse av forhåndstemmegivningsperioden. I og med at det ikke er foreslått å stille noen krav til formell søknad - vil i praksis alle kunne hevde at de ikke har anledning til stemme ved den ordinære forhåndstemmegivningen eller på valgtinget.

KS er av den oppfatning at dagens ordninger hva gjelder å kunne forhåndstemme er meget gode. Velgere i hele landet - benytter i større og større grad muligheten for å forhåndstemme. Ved lokalvalget i 1999 (i regi av Posten) ble det mottatt 332 000 forhåndstemmer. Ved lokalvalget i 2007 var dette antallet økt til 374 000.

Det anbefales derfor ikke at det tilrettelegges for "tidligstemmegivning".

Vedr. nr 2

Valgstyret er i gjeldende valglov gitt myndighet til avgjøre hvor lenge et valglokale skal holde åpnet, Valgstyret bestemmer hvor tidlig på morgenen valgtinget skal åpne - samt hvor lenge det kan holde åpent på kvelden - dog ikke lenger enn til kl. 20.00.

Ny maksimal åpningstid foreslås nå utvidet fra kl. 20.00 til kl. 21.00.

KS støtter dette forslaget.

Departementet anfører at mange velgere opplever et tidspress i hverdagen - noe som kan medføre at velgeren ikke prioriterer å gå til valglokalet.

KS mener at å øke åpningstiden fra kl 20.00 til kl 21.00, kan være med på å gi velgerne den tid de trenger for å avgi en stemme.

KS mener at hensynet til innbyggerne må veie tyngre enn de ulemper som utvidet åpningstid vil kunne medføre den enkelte kommune og noe senere innmelding valgresultat.

Departementet foreslår videre at dersom et mindretall (1/3) av kommunestyret medlemmer ønsker det skal den åpningstiden som valgstyret beslutter kunne settes til side.

KS kan ikke støtte dette forslaget.

KS mener det rent prinsipielt er uheldig å fravike hovedregelen i kommuneloven § 35 om at vedtak avgjøres med alminnelig flertall.

KS kan ikke se at denne type spørsmål er av en slik karakter at det er grunnlag for å avvike hovedregelen i kommuneloven § 35.

Departementet tar også opp spørsmålet om hvor tidlig et valglokale skal åpne. Det foreslås ikke noen regulering av dette - men kommunene bes om å vurdere en tidligere åpningstid enn kl. 09.00 dersom det forventes å ha en effekt. -

KS mener det er viktig at kommunene i samme kommuneregion samordner åpningstidene sine, ellers kan det bli store utfordringer å nå frem med informasjon. Tilsvarende vil det gjøre seg utslag der hvor flere kommuner har den samme lokale media dekningen som en del av sin informasjonskanal.

Vedr. nr 3

Valgloven regulerer i dag at kommunestyret beslutter hvorvidt det også skal avholdes valgting på søndag i tillegg til mandag. I dag avgjør flertallet i kommunestyret dette spørsmålet.

Ved mange kommuner har det ikke vært noen tradisjon for å avholde valg over to dager. (Mange kommuner innførte allerede på midten av 90 tallet, en dags valg)

Det finnes ikke noe som tilsier at det er større valgdeltagelse der to dagers valg har blitt gjennomført ved de siste valgene. Det å avholde to dagers valg vurderes derfor å ha liten eller ingen betydning i forhold til valgdeltagelsen.

Departementet opprettholder dagens ordning (frivillighet mht en eller to dagers valg) - men forslår altså at et mindretall i kommunestyret (1/3) skal kunne sette til side flertallets beslutning om avholde valgting kun på mandagen. Rent prinsipielt mener KS også på dette punkt at det er uheldig å fravike hovedregelen i kommuneloven § 35 om at vedtak avgjøres med alminnelig flertall.

I St. meld 33 står det om dette *"Forslaget innebærer at et mindretall i kommunestyret skal kunne kreve at det blir holdt valg i kommunen søndagen før valgdagen (todagers valg). Det å holde valglokalene åpne i to dager istedenfor en dag, vil kunne ha mulige økonomiske og administrative konsekvenser for kommunene. Det skal fremdeles være frivillig for kommunene å ha todagers valg, og det er kommunen selv som eventuelt vedtar å avvike valg over to dager. Kommunene vil også måtte bære de økonomiske utgiftene et vedtak om å holde valg i to dager vil føre med seg."*

Det anbefales derfor ikke at valgloven endres slik at kommunestyrets mindretallet gis rett til å tilsidesette flertallets beslutning.

Vedr. nr 4

Etter valgloven § 9-9 er det forbudt å offentliggjøre valgresultater og prognoser før valglokalene stenger. En offentliggjøring er med andre ord et lovbrudd. Dette lovbruddet er i dag likevel ikke straffesanksjonert. Bakgrunnen for forbudet mot offentliggjøring er å forhindre utilbørlig påvirkning av velgerne mens det fortsatt er anledning til å stemme.

Departementet forslår en ordning hvor det ilegges overtredelsesgebyr - oppad begrenset til kr. 2 000 000,-. Departementet foreslår videre at Mediatilsynet både får tilsynsansvaret og rett til å ilegge gebyret. Kfr forslag til ny § 15-11 i **vedlegg**.

KS har ingen erfaring med at forbudet mot offentliggjøring av prognoser/resultater er blitt brutt. Media har fått tilgang til den valgnattdatabasen som benyttes av alle kommuner for å sende inn valgresultat før alle kommuners valglokaler er stengt.

All den tid det foreligger et forbud mot offentliggjøring - anbefales det at det også knyttes en sanksjon til forbudet.

Vedr. nr 5

Norge er gjennom ulike internasjonale konvensjoner og dokumenter forpliktet til både å invitere og ta i mot internasjonale valgobservatører. Det foreslås nå at disse forpliktelsene tas inn i valgloven.

KS har ingen innvendinger mot at det tas bestemmelser om valgobservasjon inn i valgloven.

Vedr. nr 6

Avvikling av lokale folkeavstemninger er en innarbeidet praksis i det norske lokaldemokratiet - selv om slike folkeavstemninger ikke er lovregulerte. Lokale folkeavstemninger er rådgivende overfor kommunestyret (eventuelt fylkestinget), som har endelig avgjørelsesmyndighet.

Departementet foreslår nå å endre kommuneloven og lovfeste prinsippet om at kommuner og fylkeskommuner kan holde rådgivende folkeavstemninger - samt lovfeste en hjemmel for innsamling av data om lokale folkeavstemninger.

Det er grunn til å presisere at det er prinsippet om rådgivende og ikke bindende folkeavstemninger som nå er foreslått regulert. Å gi myndighet til en folkeavstemning vil bryte med prinsippene knyttet til det representative demokratiet - et forhold departementet ikke ønsker å endre. (For KS er dette en forutsetning)

I sin vurdering har departementet lagt vekt på at muligheten for å avholde lokale rådgivende folkeavstemninger er betydelig underkommunisert. Departementet ønsker å synliggjøre den muligheten kommunene har til å gjøre grep av denne typen. Det er foreslått endringer i kommuneloven – og bestemmelsen er plassert sammen med reglene om innbyggerinitiativ.

Det er ikke foreslått regulert hvorledes slike rådgivende folkeavstemninger skal gjennomføres. Trolig vil det være naturlig å ta utgangspunkt i reglene i valgloven – et regelverk man har erfaring med – og som sikrer de rettigheter/forhold som er nødvendig for å sikre gode prosesser som befolkningen har tiltro til.

KS har med de kommentarene ovenfor, ingen innvendinger mot at det tas inn bestemmelser om rådgivende lokale folkeavstemninger i kommuneloven.

Olav Ulleren

May-Britt Nordli